

NATURVAKT

- opplegg om allemannsretten for barnehager
i forbindelse med Friluftslivets uke

HVORFOR NATURVAKT?

Allemannsretten gir oss fantastiske muligheter til å oppleve og bruke naturen. Det er også få steder som egner seg så godt til lek, læring og mestring som skog og mark. Men med allemannsretten følger også plikter. Når vi er i naturen har vi et ansvar for å ta hensyn til både grunneier, andre turgåere, planter og dyr. Dette kommer også tydelig frem i rammeplanen for barnehager der det blant annet står følgende: «Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen». Naturvakt er utviklet som en introduksjon av allemannsretten for barn i barnehagen.

I Friluftslivets uke feirer vi norsk natur og friluftsliv gjennom en hel uke – og hele Norge er invitert til å bli med ut i naturen! Uka har blitt arrangert hvert år siden 1993, fra første helg i september. Det å gjennomføre Naturvakt er en flott måte å markere Friluftslivets uke på i barnehagen. Les mer om uka på friluftslivetsuke.no.

MATERIELL

Denne brosjyren og et Naturvakt-diplom på både bokmål og nynorsk, som kan lastes ned og printes ut, finner du på naturvakt.no.

GJENNOMFØRINGEN

Naturvakt begynner med at barna får et brev fra Ugla, som trenger deres hjelp. Lag gjerne litt ekstra stemning rundt dette brevet ved å legge det i en konvolutt og så åpne det sammen med barna. Brevet leses opp høyt, enten dagen før dere drar på tur eller den samme dagen. Ugla ønsker hjelp fra barna med å passe på hvordan menneskene oppfører seg ute i naturen, og vil at de skal bli hans Naturvakter. For å bli en Naturvakt må barna gjennomføre en rekke oppdrag for å vise at de forstår hvordan man skal oppføre seg når man er på tur. Vi har laget fem forslag til oppdrag som kan gjennomføres i Friluftslivets uke eller i løpet av året. Dere velger selv hvor mange oppdrag dere gjennomfører før barna blir Naturvakter og får utdelt diplommet sitt. Dere kan selvfølgelig også finne på egne oppdrag. Oppdragene leses opp for barna underveis på turen.

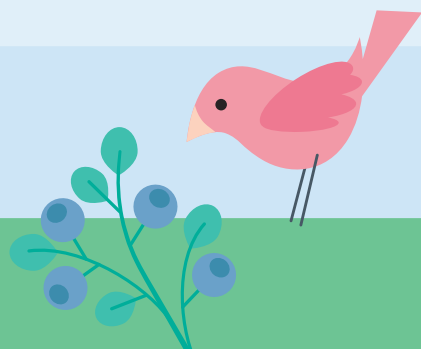
FORARBEID

Brevet: Skriv ut brevet fra Ugla og legg det i en konvolutt adressert til barna. **Diplomene:** Skriv ut diplomene og skriv elevenes navn på dem. **Oppdragene:** Les gjennom og velg ut hvilke oppdrag dere har lyst til å gjennomføre. Dere finner forklaringer til de ulike oppdragene i avsnittet som heter «Uglas oppdrag til barna». Opplegget kan gjennomføres som en rundtur i nærområdet, i et nærliggende skogsområde, eller på et fast område hvor dere oppretter en «basecamp» som alle oppdrag utgår fra.

ETTERARBEID

Fortsett gjerne å engasjere til samtale om allemannsretten i etterkant av aktiviteten og hver gang dere er på tur. Den beste måten å forstå allemannsretten på, er gjennom å oppleve den i praksis.

*Lykke til med gjennomføringen
av Naturvakt!*

HEI!

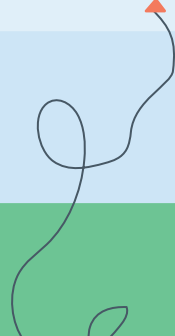
Jeg heter Uгла og bor høyt oppe i et tre, ikke langt fra barnehagen. Fra mitt tre har jeg oversikt over alt som skjer ute i naturen. Her lever mange forskjellige planter og dyr, og hit kommer både barn og voksne på besøk. Jobben min er å passe på at alle som kommer på besøk vet hvordan man oppfører seg når man er på tur.

Alle har lov til å leke, sykle, bade og ha det gøy i naturen. Dette kaller vi *allmannsretten* (alles rett til å være ute i naturen). Når vi er i naturen må vi også *passse på noen ting*. Vi må passe godt på trær, fugler, insekter, blomster, ja alt som bor i naturen. Vi må passe på at ingen kaster søppel og skader naturen. Da blir vi som bor her glade, og du og alle andre kan få lov til å være i naturen så mye dere vil.

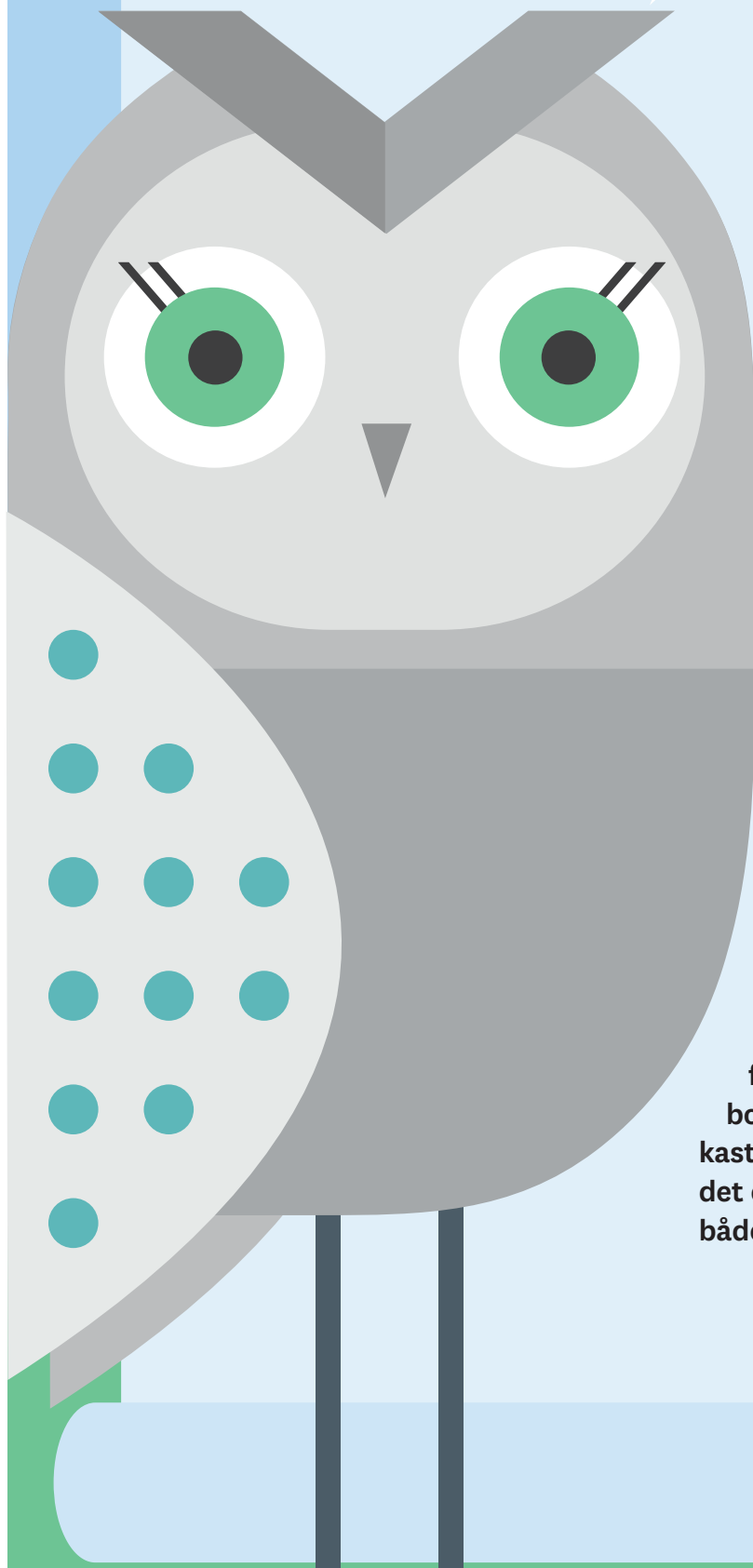
Det er ikke alle som er like flinke til å huske på dette. I forrige uke traff jeg en familie som var ute på tur og som holdt på å glemme å ta med seg søppelet sitt hjem. Jeg måtte minne dem på at vi alltid må *rydde opp etter oss*, da er naturen like fin og ren neste gang vi kommer på besøk. Søppel som ligger i naturen er også farlig for oss dyr. Vi kan skade oss hvis vi trækker på det eller spiser det. Når jeg fortalte familien om dette så plukket de raskt opp alt de hadde lagt igjen. Det er jo ingen som har lyst til å ødelegge naturen eller skade dyra som bor der.

Nå har jeg passet på naturen i mange år og begynner å bli gammel og trøtt, også ser jeg ganske dårlig. Jeg trenger noen som kan hjelpe meg, noen som kan bli mine *Naturvakter*. Naturvaktene må hjelpe meg med å minne både voksne og barn på hvordan man oppfører seg i naturen. *Vil dere bli mine Naturvakter?*

Naturhilsen fra Uгла

HEI DERE!

Introduksjon som leses opp høyt for barna før første oppdrag begynner:

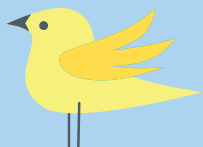
Det er Ugla her. Er dere klare for å gjennomføre det første oppdraget?

Husker dere hva allemannsretten er? «*Allemannsretten er den retten som gir deg, mamma, pappa, vennene dine og alle andre som vil mulighet til å være ute i naturen for å gå på tur, leke, bade, sykle, plukke sopp, bær og blomster, til og med overnatte ute.*

Men når vi kommer på besøk i naturen må vi også passe på noen ting. Vi må passe godt på trær, fugler, insekter, blomster, alt som bor i naturen. Vi må passe på at ingen kaster søppel og skader naturen. Da blir det et hyggelig og trygt sted å være for både mennesker og dyr».

Oppdrag 1

Forarbeid: Her må det settes opp et tau til hinderløypen, alternativt kan dette ordnes mens barna lytter etter dyrelyder. Ta gjerne med bilder av forskjellige dyr og heng dem opp i hinderløypa. Når barna kommer til et bilde skal de si hvilket dyr det er og hvilken lyd det lager.

Allemannsretten sier at vi kan gå hvor vi vil i naturen så lenge vi ikke forstyrrer dyr og skader planter. Kan dere vise meg at dere kan gå i naturen uten å forstyrre dyr eller å skade planter?

- A Kan dere se eller høre dyr eller fugler?
- B Hvorfor er det viktig at vi ikke forstyrrer dem?
Svar: Da blir dyrene stresset og redde, og dyreungene kan komme bort fra foreldrene sine.
- C Hvilke andre lyder hører dere. Kommer de fra naturen?
- D Kan dere se spor etter dyr eller fugler?
- E Hvilke spor finner dere, og hvem tror dere har laget dem?

Forslag til aktivitet

HINDERLØYPE

Lag en hinderløype ved å legge ut et langt tau som surres rundt et tre, over en stein, under en busk, osv. Bruk de naturlige hindringene som finnes i området for å lage en morsom løype. Barna skal ta seg gjennom løypa ved å følge tauet (de skal hele tiden holde i tauet med en hånd). For de litt yngre barna kan man lage løypa lettere med færre/enklere hindringer.

Tips Heng opp bilder av dyr som finnes i deres nærområde i hinderløypa. Når barna kommer til et bilde skal de si hvilket dyr det er og hvilken lyd det lager.

Tips til videre aktivitet i barnehagen: Lag en plakat (klipp og lim) som viser hvilke dyr og fugler som finnes i deres nærområde.

Tips

Oppdrag 2

Allemannsretten sier at vi kan sette oss ned og hvile eller spise maten vår hvor vi vil i naturen, så lenge vi alltid rydder opp etter oss når vi går. Når man går fra stedet er det viktig at rasteplassen ser like fin ut som når man kom og at man tar med alt søppel hjem.

- A Kan dere finne noe ting i naturen som ikke hører hjemme der?
- B Hva har dere funnet?
- C Hvorfor er det viktig at man ikke legger igjen søppel ute i naturen?

Svar: Søppel som blir liggende i naturen kan skade dyr hvis de trækker på eller spiser det. Det kan også inneholde gifter som ødelegger naturen.

- D Er det noen av de tingene dere har funnet som man kan gjenvinne? Gjenvinne betyr at man kan lage noe nytt av tingene, altså at de kan brukes igjen.

Forslag til aktivitet

SARDINMAMMA

En person (Sardinmammaen) gjemmer seg mens de andre teller til 50 høyt i kor. Husk å avgrense hvor stort søkeområdet skal være før leken starter. Det er også viktig å vite nøyaktig hvor mange barn som er med på leken slik at ingen kommer bort. Når resten av gruppen har telt til 50 skal alle begynne å lete etter Sardinmammaen. Den som finner Sardinmammaen skal stille seg ved siden av henne uten å vise det for noen av de andre. Leken slutter da alle har funnet hvor Sardinmammaen ligger gjemt. Barna kan godt gjemme seg og lete i par.

Tips Gi hver gruppe et navn. Bruk gjerne navn på andre typer av dyr som bor i skogen. En gruppe som kaller seg «Harene» skal bevege seg mest mulig som harer, og så videre.

Tips til videre aktivitet i barnehagen: Lag et søppelmonster av ting dere har funnet i naturen som ikke hører hjemme der. Fortsett diskusjonen om gjenvinning og hvilket søppel som kan gjenvinnes og ikke.

BJØRNEN KOMMER

Finn et åpent område som er relativt firkantet. En person, bjørnen, står i midten av området. De andre barna blir delt opp i fire ulike lag som får hver sitt i hjørne av området. Marker gjerne disse med pinner eller andre ting slik at de får en tydelig avgrensning. Barna løper rundt bjørnen. På signal fra deg som voksen (bjørnen kommer!) forsøker bjørnen å ta så mange av barna som mulig før de rekker å løpe tilbake til sitt område. Barna som blir tatt blir bjørn og hjelper bjørnen i neste runde.

Tips

Allemannsretten sier at vi kan plukke kongler, pinner og andre ting som ligger på bakken. Det finnes masse morsomme ting å leke med i naturen. Men husk at vi ikke har lov til å knekke av kvister fra levende trær og busker, da skader vi naturen.

- A Se rundt deg på bakken. Finn en ting som hører hjemme i naturen som du synes er: Morsom, tung, liten, lang, rund, osv. (la barna bruke noen minutter på å finne hver ting).
- B Hva har du funnet?
- C Hva har de andre funnet? Sammenlign, kanskje noen er like?
- D Velg ut din favoritt og ta den med tilbake til barnehagen.

Forslag til aktivitet

KIMS LEK

Legg ut ti av naturtingene som barna har funnet (alternativt la dem finne ti nye ting) på et pledd eller annet oversiktlig underlag. Barna får se på gjenstandene i for eksempel 1 minutt. Så skal de snu seg bort mens en av gjenstandene fjernes. Oppgaven er å finne ut *hvilken gjenstand som er tatt bort*. Er barna små bør det velges færre gjenstander. Som variasjon kan man la barna se på gjenstandene i 1 minutt før man legger et klede over alle gjenstandene, og så skal barna prøve å huske flest mulig av dem.

Tips til videre aktivitet i barnehagen: Ta med løv, kongler, små pinner og andre ting som dere synes er fint. Lag et kunstverk ved å lime disse tingene på et papir. Kanskje klarer dere å lage en ugle?

Oppdrag 3

Forarbeid: Her trenger dere å ta med et pledd eller klede til Kims lek.

Tips

Oppdrag 4 - Alternativ 1

Forarbeid: Denne oppgaven krever at dere er på en plass der det finnes blåbær eller andre spiselige bær.

Allemannsretten sier at vi kan høste fra naturen, det betyr at vi for eksempel kan plukke og spise bær og sopp. Husk på at noen bær og sopper kan være giftige. Derfor er det viktig at du alltid spør en voksen før du spiser noe du har funnet i naturen.

- A Kan dere finne bær som er spiselige på turen?
- B Finn et strå som du kan tre bærene på.
- C Hvordan smaker bærene?
- D Hva slags mat kan man lage av bærene?

Tips

Tips til videre aktivitet i barnehagen: Ta med dere det dere finner tilbake til barnehagen og lag syltetøy, smoothie eller noe annet godt av dem.

Allemannsretten sier at vi kan overnatte i naturen, men vi må passe på å ikke sette opp teltet for nært noens hus eller hytte. Det er også viktig at vi rydder etter oss når vi går, slik at plassen ser ut slik som da vi fant den.

Oppdrag 4 - Alternativ 2

Forarbeid: Her vil det være behov for materiell til å lage en raste-/overnattingsplass. Tarp, tau, treverk, etc. Alt ettersom hva man har lyst til å gjøre.

- A** Hvilke ulike bo-alternativer finnes det når vi skal overnatte ute?
Svar: Telt, hengekøye, lavvo, gapahuk, under åpen himmel osv.
- B** Har dere overnattet ute noen gang? Hvordan var det?
- C** Hva må man ha med seg når man skal overnatte ute?
- D** Hvorfor er det viktig at vi ikke overnatter for nære et hus eller en hytte? *Svar: For å ikke forstyrre de som bor der.*

Tips

Tips til videre aktivitet i barnehagen: Lag en overnattingsplass. Dere kan velge å sette opp et telt eller en tarp, henge opp en hengekøye eller lage en enkel gapahuk av en presenning og materialer dere finner på bakken. Husk på å ta med tau til dette. Prøv ut overnattingsplassen. Dere kan spise matpakken deres, hvile litt eller lese en fortelling. Forsøk å skape litt stemning av en ekte overnatting. Husk å rydde etter dere når dere går slik at plassen ser ut som da dere kom.

Tips Sjekk med grunneieren om dere har lov å sette opp en gapahuk som barnehagen kan bruke som fast rasteplass når dere er på tur i nærområdet.

**AVSLUTNING MED UGLEFEST, NATURSTI
OG DIPLOMUTDELING****Lag en Uglefest!**

Vi har laget et forslag til en natursti som oppsummerer det dere har lært som Naturvakter. Festen kan gjerne avsluttes med høytidelig diplomutdeling og opplesing av siste brev fra Ugla.

Oppdrag 5

Forarbeid: Forbered naturstien ved å henge opp spørsmål eller annet du vil ha med, og ha avslutningsbrevet fra Ugla og diplomene klare.

Forslag til spørsmål og alternativer til en natursti:

- A** Hvorfor er det viktig at vi ikke forstyrer dyr eller skader planter når vi er på tur?
- B** Hvorfor er det viktig at vi alltid rydder opp etter oss når vi ute er i naturen?
- C** Hvorfor har vi ikke lov til å knekke av kvister fra levende trær og busker?
- D** Hva må du tenke på når du skal plukke og spise bær og sopp fra naturen?
- E** Hva betyr det at en blomst er fredet?
- F** Hva må vi tenkte på når vi skal overnatte ute i naturen?

Siste brev fra Ugla

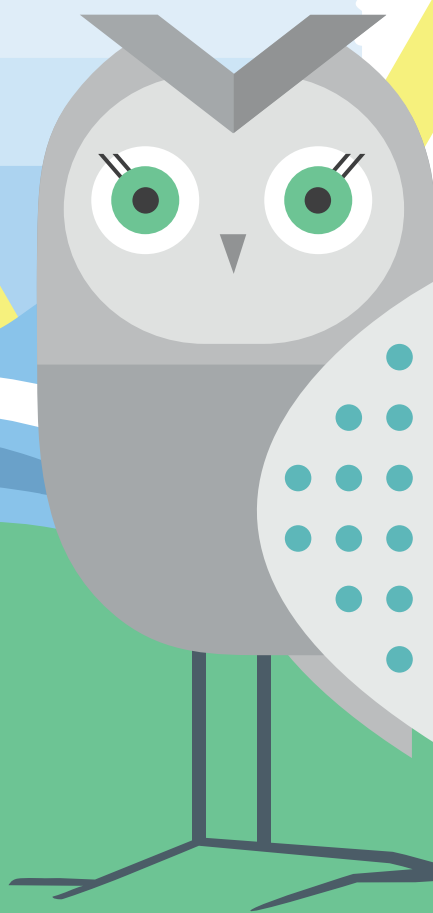
Avslutning som leses opp høyt for barna etter at siste oppdrag er gjennomført:

Hei dere,
Det er Ugla her igjen.

Så flinke dere har vært! Dere har klart å *gjennomføre alle oppdrag på en god måte*, og nå er dere mine Naturvakter. Jeg håper at dere fortsetter å hjelpe meg med å fortelle alle dere møter på tur hvordan man oppfører seg *når man er i naturen*.

Lykke til videre som Naturvakter!

Naturhilsen fra Ugla

På naturvakt.no finner du denne brosjyren i digital versjon på både bokmål og nynorsk, samt diplom som kan lastes ned og printes ut.

Besøk også gjerne Facebook-gruppa «Naturvakt – forum». Mer informasjon om Friluftslivets uke finner du på friluftslivetsuke.no.

NORSK
FRILUFTSLIV

Laget med støtte fra

 Miljø-
direktoratet